

Костянтин Курилишин,

канд. іст. наук,

зав. відділу ЛННБ України ім. В. Стефаника

Біобібліографічні матеріали на сторінках часопису «Галичанинъ»

У статті охарактеризовано біобібліографічну складову матеріалів часопису «Галичанинъ» (Львів, 1893–1913 рр.), яка уможливила складання загального реєстру даних стосовно 5000 персоналій. Представлені матеріали дають змогу відновити багато імен знаних свого часу осіб, а також якісно доповнити новими даними біографії відомих українських діячів.

К л ю ч о в і с л о в а: українська біографістика, біобібліографістика, газетна журналістика, часопис «Галичанинъ».

The article describes the biobibliographical component of the «Galychanyn» journal's data (Lviv, 1893–1913). The carried out research work helped to make a general registry data on about 5000 personalities. The presented material lets to renew many names of famous people of that time and also to add efficiently new biography data of the famous Ukrainian leaders.

К е у в о р д s: biographical, biobibliographical, obituary, journal.

Львівський часопис «Галичанинъ» відображав москвофільську складову суспільно-політичного життя Галичини кінця XIX – початку XX ст. Необхідність якісного протиставлення газеті «Діло», яка представляла інтереси народівців – ідейних супротивників москвофілів, вимагала високої фаховості журналістського колективу видання. За визначенням О. Сухого, газета «Галичанинъ» «за професійними характеристиками була одною з кращих серед аналогічних українських, польських і єврейських видань» [16].

Перше число часопису побачило світ 15 січня 1893 р. (н. ст.), останнє – 27 липня 1913 р. (н. ст.). Матеріали останнього випуску починалися повідомленням Видавничого комітету, який інформував читачів про тимчасове призупинення видання «Галичанина» через незалежні від нього причини. Хоча зміст наступної публікації недвозначно давав зрозуміти, що такою причиною став брак фінансування [11].

«Галичанинъ» друкувався на чотирьох сторінках. У випадках, коли цензура забороняла окремі матеріали і число не виходило, то наступне – уже подвійне – містило додаток обсягом дві або чотири сторінки. Наклад виготовлявся у друкарні Ставропігійського інституту. Передплатити газету можна було не лише в Галичині, а й у Росії, Німеччині, США та інших країнах.

Редакторами щоденника у різний час були: журналіст, публіцист, видавець, письменник Володимир Луцик (1858–1909 рр.) [4]; громадсько-політичний діяч, журналіст, публіцист, поет, прозаїк Осип Марков (1849–1909 рр.) [2]; журналіст, видавець Іван Пелех (1859–1914 рр.) [6].

Популяризація діяльності москвофільських інституцій, таких як «Русская Рада», «Общество им. Качковского», «Народный Дом», «Общество русских Дам», і непримиренне ставлення до своїх політичних опонентів визначали основний напрям редакційної політики газети. Для критики або за-

перечення тези про відмінність української та російської націй 1907 р. була запроваджена окрема рубрика «Ucrainica». Часто у ній друкувалися статті, що містили критичний аналіз публікацій часопису «Діло». Незважаючи на чітку ідеологічну спрямованість «Галичанина», публікації громадсько-політичного, соціально-економічного, освітньо-виховного, церковно-релігійного змісту, а також науково-популярного характеру становлять важливе джерело для дослідження українського минулого кінця XIX – початку XX ст. [15].

Основною дійовою особою усіх подій завжди виступала людина з різноманітним її організаційним та інтелектуальним здібностям і можливостями. Тож одним із важливих компонентів змісту часопису є матеріали біографічного характеру, присвячені відомим чи малознаним особистостям, які працювали і проявили себе в різних царинах суспільної діяльності. Загалом, газетні тексти про особу, друковані на шпальтах часопису «Галичанин», стосуються біографістики – наукової дисципліни, яка вивчає теорію, методологію, методику, історіографію, практику та термінологічний апарат історико-біографічних досліджень, джерелознавчі проблеми біографій та різні види біографічної продукції [19].

Щодо розвитку національної біографістики, то вона бере початок від біографічних даних, наявних у літописах кінця X – початку XI ст. Подальше перебування українських земель під владою різних держав наклало негативний – асиміляційний – відбиток на поступ усього національного. Однак відзначимо: навіть те, що вдавалося зробити, заклало підвалини сучасної української біографістики (ця галузь науки почала розвиватися у Європі наприкінці XVIII – початку XIX ст.). Серед українських вчених 30–40-х років XIX ст. у цьому напрямі працювали Д. Бантиш-Каменський, М. Маркович, М. Максимович, М. Костомаров та ін. У Києві, Харкові, Львові формуються наукові центри, починають друкуватися біографічні словники.

Глобальні світові зміни, які відбулися після Першої світової війни і призвели до поділу етнічних українських земель між більшовицькою Росією та Польщею, породили різне розуміння завдань, якими повинні займатися наукові інституції. Якщо у Львові, за посередництва Наукового товариства ім. Шевченка та завдяки його широким зв'язкам з українською діаспорою, вдавалося певною мірою органічно ставити, розглядати й вирішувати наукові питання (наскільки це було можливим в умо-

вах польської окупації), то у новоствореній радянській державі все підпорядковувалося диктатурі однієї партії, яка володіла монополією правом формулювати завдання й контролювати їх виконання. У науковому плані, зокрема в розвитку біографістики, це означало примусову ігнорацію тисяч прізвищ (не обов'язково українських), які тією чи іншою мірою долучилися до розвитку української нації, але, з огляду на панівну ідеологію, не задовольняли радянську владу [18].

Здобуття Україною державної незалежності дає змогу вивести на якісно новий рівень наукові дослідження з біографістики, які охоплюють напрацювання попередників з одночасним максимальним залученням даних із різноманітних джерел, уже без жодних ідеологічних заборон, для всебічного й об'єктивного відтворення ролі конкретної особи в історичному процесі. У результаті, з небуття було повернуто сотні прізвищ видатних особистостей, які відіграли важливу роль в українській історії. Все це справило позитивний вплив на суспільно-політичні процеси в молодій державі [13].

Головним принципом наукових досліджень став критерій об'єктивного відтворення життєписів з відповідними оціночними характеристиками, представленими як позитивними, так і негативними елементами, відтвореними на основі найширшої джерельної бази. «Сучасна вітчизняна біографістика спрямовує свої зусилля на розкриття — через життєписи співвітчизників — усієї повноти, багатоманітності і трагічної суперечливості історичного шляху українського народу, його взаємозв'язків з іншими народами і культурами» [14].

Наукові інституції почали не лише тлумачити минуле як історичний процес, а й вирізняти роль, іноді – визначну, особи у ньому. У 90-х роках XX ст. у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського відкрили Інститут біографічних досліджень, діяльність якого спрямована на створення українського біографічного словника, а структуру Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаніка доповнив Науково-дослідний центр періодики (наприкінці 2010 р. перейменований на Науково-дослідний інститут пресознавства), одним із напрямів діяльності якого став збір матеріалів для енциклопедичного словника «Українська журналістика в іменах». В обох випадках об'єктом дослідження визначено конкретну людину, її багатогранні взаємини з оточуючими, суспільством загалом. Сучасні «біографічні дослідження, – як наголошує В. Попик, – реалізують-

ся через вивчення життєвого шляху особи, її походження, родинних та суспільних зв'язків, впливів соціально-культурного середовища на формування її особистості, громадсько-політичних позицій, ідейних, релігійних та інших переконань, професійної і творчої діяльності та ін.» [14].

Преса є складовою джерельної бази біографічних досліджень, тож вона претендує на ґрунтовне вивчення. У результаті виокремлення із загального масиву публікацій часопису «Галичанин» матеріалів про особу складено загальний реєстр даних на понад 4500 персоналій. Більшість із них (а це майже 4000 позицій) становлять некрологи, які представляють певний мінімум основних біографічних відомостей про особу [7].

Некрологи у часописі «Галичанин» друкувалися здебільшого на третій або четвертій сторінці під рубрикою «Посмертны вѣсти» і містили інформацію про прізвище, ім'я та по батькові померлої особи (для дружини – також дівоче прізвище), її соціальний статус, посаду, наукові та літературні здобутки, нагороди, вказувалися місце і дата смерті, а також на якому кладовищі похована. Інколи посмертні згадки обмежувалися даними тільки про прізвище і місце смерті. Упродовж 1904–1905 рр. окремі некрологи, опубліковані на четвертій сторінці видання, містили додаткову інформацію про те, якого числа і о котрій годині буде похорон, з якої адреси і де відбудеться поховання. Наприклад: «Ольга Зарицкая, жена ц. к. почтового контролера по долгой и тяжелой недужь, скончалась дня 31 января (13 февраля) 1905 г. заосмотренная св. Тайнами на 34 году жизни. Въ тяжкомъ горю оставшійся мужъ съ семействомъ просить побожныхъ християнъ на похороны, которыи состоятъся въ среду дня 2(15) февр. въ 3 часа пополудни изъ дома жалобы ул. Сикстуская н-ръ 63 на Лычаковское кладбище» [12].

Більше інформації стосується людей, відомих у суспільстві. У цих випадках посмертна згадка друкувалася у формі великих статей на перших двох сторінках видання. У них, окрім розлогої біографії, подавався опис заслуг померлого перед суспільством. При цьому рубрика «Новинки» повідомляла про співчуття, висловлені різними інституціями, та подавала звіт про процедуру похорону (наприклад: Богдан Дідицький [7, с. 137], Володимир Дідушицький [7, с. 137–138], Адольф Добрянський [7, с. 140], Осип Мончаловський [7, с. 310], Володимир Паславський [7, с. 338], Йосиф Сембратович [7, с. 385–386], Сильвестр Сембрато-

вич [7, с. 387]). Часто товариства, інститути й окремі особи, замість вінка на могилу, давали певну суму, що призначалася для поповнення іменного фонду покійного, кошти з якого пізніше використовувалися на суспільні потреби (здебільшого на стипендії для незаможних українських студентів).

Публікації про смерть людини, об'єднані жанровим означенням «некролог», у багатьох випадках завершувалися інформацією від родини під загальною назвою «Благодареніє». Своім змістом вона інколи доповнювала сам некролог датами життя й смерті, відомостями про сімейний стан, тих священників, родичів, друзів, які підтримали родину покійного у важку хвилину та брали участь у чині похорону.

Неточності поданої інформації могли стосуватися віку, прізвища, імені та по батькові особи. Візьмемо, для прикладу, некролог галицького священника Івана Гургули. У тексті (1904. – Ч. 101) зазначається, що він помер на 58-му році життя, а в «Благодарені» (1904. – Ч. 108) – на 60-му році. У повідомленнях, які стосуються смерті дружини збирача податків Михайлини, прізвище спочатку подано як Явокчик (1904. – Ч. 130), потім – як Яковчик (1904. – Ч. 138). Селянин Демков у некролозі названий Миколою Івановичем (1904. – Ч. 174), а в пропам'ятній згадці – Іваном Миколайовичем (1904. – Ч. 179). У таких випадках завершальну інформацію, подану родиною у вигляді пропам'ятної згадки, вважаємо достовірнішою.

У часописі траплялися і прикрі помилки, коли після опублікування повідомлення про смерть з'ясовувалося, що людина жива. Незручності, які виникали, редакція полагоджувала гречними вибаченнями і побажаннями довгих років життя (наприклад: Леопольд Захер-Мазох [7, с. 521], Теодосій Лесев [7, с. 536], Андрій Матковський [7, с. 541], Григорій Хронович [7, с. 578], Володимир Щавинський [7, с. 589]).

Стосовно біобібліографічних публікацій зауважимо таке: якщо відтворення некрологів хронологічно обмежується періодом виходу «Галичанина», тобто 1893–1913 рр., то біобібліографія охоплює матеріали як про осіб, котрі померли до зазначеного періоду (Антоній Ангелович [7, с. 494], Бенедикт Левицький [7, с. 534], Маркіян Шашкевич [7, с. 583], Григорій Яхимович [7, с. 591–592]), так і про живих, вчинки чи події навколо яких знаходили відображення у пресі (Григорій Гануляк [7, с. 504–506], Іван Франко [7, с. 574–575], Григорій Хомишин [7, с. 576–577], Андрей Шептицький [7, с. 585–588]).

Географічно матеріали з біобібліографістики виходять за межі Галичини, розповідаючи як про життя і діяльність осіб всеукраїнського значення, негаличан за місцем народження (Микола Гоголь [7, с. 509–510], Іван Мазепа [7, с. 539], Тарас Шевченко [7, с. 584–585]), так і про вихідців із Галицької землі, які проявили себе і поза батьківщиною (Соломія Крушельницька [7, с. 530–531], Сотер Оргинський [7, с. 548–549]).

Важливим є те, що пропонований реєстр не обмежується відомими особами українського соціуму, а включає і тих представників різних соціальних верств, національностей, згадки про яких знайшли відображення на сторінках часопису «Галичанин». Загалом, аналіз усіх публікацій про конкретну людину дає змогу вийти за межі сухої біографії й більш широко проаналізувати її життя та діяльність у конкретних історичних умовах. Подібним чином сформулював вимоги до біографічної статті Я. Ісаєвич: «Певний мінімум біографічних конкретних відомостей потрібен у всіх статтях, але в деяких бажані більш повні нарис про осіб, їхнє особисте і родинне життя, мотиви їхньої діяльності, особливості «стилю життя». Очевидно, порівняно повнішими мають бути статті про найвизначніших діячів, причому до цієї категорії слід зарахувати людей і в зв'язку з їхніми реальними заслугами, тих, які займали певні високі посади, незалежно від того, чи оцінка їх діяльності випаде позитивно чи негативно. Але дуже доцільні такі розширені «портретні» статті і щодо окремих типових представників людей різних професій, соціальних груп: рядових робітників, селян, службовців, митців, військовиків тощо» [5].

Потрібно наголосити на приналежності розміщених у виданні матеріалів не тільки до біографістики, а й до інших напрямів історичних досліджень. Наявні дані про особу дають змогу не лише представляти їх у світлі вимог класичної біографії, а й описати риси характеру, пояснити мотивацію вчинків, розкрити особисте життя, тобто досліджувати людину в усій сукупності її індивідуальних якостей та взаємин із середовищем. Ці завдання покликана виконувати просопографія як історична дисципліна, що ґрунтується на дослідженні генеалогії особи, сімейних традицій та їх впливу на формування світогляду людини, освіти, кар'єри, стосунків з оточуючими, мотивації вчинків, зовнішнього вигляду, рис характеру, звичок, приватного життя і його впливу на основну діяльність тощо [10].

Ярослав Дашкевич зазначав, що розвиток української біографістики повинен відбуватися «у напрямі від сухої анкети до пізнання обличчя живої людини, що стоїть за цією анкетною», і назвав просопографію найвищим ступенем біографістики [3].

Ще однією історичною дисципліною, дослідження якої використовує біографістика, є некрополістика, матеріали якої також присутні у пропонованому виданні. Комплексне вивчення поховальних пам'яток допомагає розкрити багато таємниць минулого, а епітафії становлять один із найважливіших об'єктів дослідження. За змістом вони дуже різняться. В одному випадку – це коротка інформація, яка містить лише прізвище, ім'я та по батькові, дати народження і смерті. В іншому – може включати також дані про освіту, рід занять, титули, чини, нагороди тощо [1].

Досліджуючи некрополістику, Надія Мельник наголошує на необхідності використання цього джерела для написання біографічних статей: «...вивчення джерел з української некрополістики може дати сучасним дослідникам не тільки цінну інформацію про дати життя різноманітних діячів історії, науки та культури, але й дасть змогу з'ясувати родинні стосунки, отримати відомості про службове та суспільне становище, що є цінним для історії, генеалогії та біографістики» [9].

Однак, існує і зворотний зв'язок. У некрологах часопису часто повідомлялося про місце поховання, що давало змогу звузати пошуки могили конкретної особи до вказаного кладовища. Особливо великого значення ця інформація набувала у разі відсутності інших аналогічних відомостей. Також на сторінках «Галичанина» порушувалося питання про пошкоджені надмогильні пам'ятники та необхідність їх реставрації, велись пошуки місць поховань відомих особистостей, повідомлялось про ліквідацію кладовищ і потребу організації перепоховань. У зв'язку з цим темою газетних публікацій часто ставало Городоцьке кладовище Львова, закрите для поховань 1875 р. Наголошувалося на необхідності організації перепоховань, оскільки магістрат планував використати його територію спочатку під забудову, пізніше – під парк. Серед іншого, пропонувалося перенести на Личаківське кладовище і могилу крилошанина Бенедикта Левицького, оздоблену пам'ятником із такою епітафією: «Ту лежить тьло Высокопреподобного Крылошанина гр. ка?. Метрополіи кирь Бенедикта оть Равичь Левицкого, Его импер. Величества Совѣтника, Доктора и учителя св. Богословія при

Всеучилищи въ Львовъ и пр. Проживъ 68 лѣтъ, преставился Року Божіа 1851, дня 14 Януарія. Вѣчная ему память!» [8].

Багато уваги автори публікацій приділяли і пошуку за місцем поховання відомих українців. Наприклад, 1897 р. часопис почав відстежувати питання щодо спроби віднайдення могили митрополита Антонія Ангеловича, похованого на Городоцькому кладовищі 1814 р., для його подальшого перепоховання на Личаківському цвинтарі. Оскільки пошуки не дали бажаних результатів, часопис у 1903 р. востаннє нагадав про неможливість віднайдення могили митрополита.

У біобібліографічних публікаціях, представлених у газеті «Галичанинъ», можна виокремити такі основні різновиди інформаційних повідомлень:

- ювілейні дати життя або діяльності, річниця смерті (Володимир Антонович [7, с. 495], Теодор Білоус [7, с. 498], Сидір Воробкевич [7, с. 503–504], Денис Зубрицький [7, с. 522], Іван Наумович [7, с. 544–545], Лев Трешаківський [7, с. 571]);
- характеристика окремих подій чи вчинків, інтерв'ю (Микола Глібовицький [7, с. 508–509], Михайло Грушевський [7, с. 512–513], Юліан Куїловський [7, с. 532], Сотер Ортинський [7, с. 548–549], Тарас Шевченко [7, с. 584–585], Андрей Шептицький [7, с. 585–588]);
- призначення на посаду, відставка, вихід на пенсію, переведення на іншу роботу (Артемій Авдиківич [7, с. 493], Андрій Білецький [7, с. 497], Іван Горбачевський [7, с. 510–511], Василь Левицький [7, с. 534], Григорій Хомишин [7, с. 576–577], Костянтин Чехович [7, с. 581]);
- повідомлення про відкриття або роботу українських фабрик, цехів, складів, майстерень, будівельних контор, крамниць, аптек, друкарень, часто підсилених гаслом «Свій до свого по своє!» (Євген Білинський [7, с. 497–498], Григорій Гануляк [7, с. 504–506], Іван Глинчак [7, с. 508], Антоній Котлярчук [7, с. 529], Василь Нагірний [7, с. 544], Євген Спожарський [7, с. 567–568]);
- повідомлення про відкриття, роботу, зміну адреси адвокатських канцелярій (Лев Алексевич [7, с. 493], Євген Давидяк [7, с. 514], Юліан Ілевич [7, с. 522], Михайло Копистянський [7, с. 528], Олександр Лисяк [7, с. 537], Дем'ян Савчак [7, с. 557]);
- меценатство (суми від 100 до 100 000 корон) у вигляді дарування землі, заповіту коштів чи нерухомості на суспільні потреби, наприклад побудову бурс, церков, початкових шкіл, пожертви на користь Церкви (Антоній Білинський [7, с. 497], Теодор Білоус [7, с. 498], Йосиф Біляк [7, с. 498], Олександр Вайцович [7, с. 500], Іван Залуцький [7, с. 521], Йосиф Рутковський [7, с. 557], Сильвестр Сембратович [7, с. 559–561], Юлій Фірцак [7, с. 573], Андрей Шептицький [7, с. 585–588]);
- заснування іменних стипендій, умови їх надання, оголошення і результати конкурсів (Михайло Білецький [7, с. 497], Теодор Блажкевич [7, с. 498], Кароліна Глинецька [7, с. 508], Михайло Лисикевич [7, с. 536–537], Павло Матковський [7, с. 541], Лука Цирик [7, с. 579]);
- заснування іменних фондів (зокрема літературного фонду ім. Михайла Качковського [7, с. 524], фонду на утримання незаможних жінок ім. Йосифа Рутковського [7, с. 557], фонду на підтримку бідних селянських дітей під час здобуття ними професійної освіти ім. Корнила Скоробогатого [7, с. 565]);
- поповнення фондів бібліотеки Народного дому з приватних книгозбірень (Іван Давидович [7, с. 514], Василь Долинський [7, с. 517], Василь Кебузинський [7, с. 525], Микола Кобринський [7, с. 526], Михайло Лисикевич [7, с. 536 – 537], Осип Марков [7, с. 540], Антоній Петрушевич [7, с. 553 – 554], Іван Филиповський [7, с. 573], Лука Цирик [7, с. 579], Андрій Яворський [7, с. 590]);
- подяки майстрам за виконану роботу (Стефан Бий [7, с. 497], Фердинанд Маєрський [7, с. 539] (за виготовлення іконостасів), Стефан Вергун [7, с. 503], Теодор Гриневич [7, с. 512], Стефан Томасевич [7, с. 571] (за розпис церков), Дмитро Стащишин [7, с. 568] (за виготовлення церковного престолу);
- винаходи (Антоній Кобилянський [7, с. 525], Йосиф Ливчак [7, с. 536], Юліан Ріхтер [7, с. 557], Онуфрій Чинка [7, с. 581], Гнат Шпитко [7, с. 589], Володимир Яхно [7, с. 592]);
- рецензії, критика, бібліографія, а також повідомлення про концерти, вистави, виставки (Порфирій Бажанський [7, с. 496], Микола Глібовицький [7, с. 508 – 509], Євген Гушалевицький [7, с. 513], Соломія Крушельницька [7, с. 530 – 531], Михайло Лозинський [7, с. 538], Олександр Мишуга [7, с. 543], Іван Наумович [7, с. 544 – 545], Антоній Петрушевич [7, с. 553 – 554], Іван Снігурський [7, с. 566], Тарас Шевченко [7, с. 584 – 585]);
- повідомлення про вбивство, замах на вбивство, арешт, інформування про розслідування, судові

процеси, допомогу родині (Іван Ардан [7, с. 495–496], Дмитро Вергун [7, с. 502–503], Адам Коцко [7, с. 529], Володимир Левицький [7, с. 534], Михайло Петрицький [7, с. 552], Василь Петрук [7, с. 553], Іван Попель [7, с. 555], Мирослав Січинський [7, с. 563–565], Григорій Хомишин [7, с. 576–577]);

- віднайдення могил, реставрація або відкриття чи освячення надмогильних пам'ятників, процедура перепоховання (Антоній Ангелович [7, с. 494], Денис Зубрицький [7, с. 522], Бенедикт Левицький [7, с. 534], Іван Наумович [7, с. 544–545], Омелян Огоновський [7, с. 547], Іван Снігурський [7, с. 566], Лев Трещаківський [7, с. 571], Володимир Хиляк [7, с. 575–576], Маркіян Шашкевич [7, с. 583]).

Отже, матеріали з біобібліографістики, представлені на сторінках часопису «Галичанин», дають змогу відновити багато імен знаних у свій час осіб, інформація про яких «загубилася» у минулому, часто через ідеологічні міркування, а також істотно доповнити новими даними біографії відомих українських діячів, наприклад Михайла Грушевського [17].

Список використаних джерел

1. *Войцехівська І.* Некрополістика / Ірина Войцехівська, Марія Дмитрієнко // Спеціальні історичні дисципліни : довідник / під ред. І. Н. Войцехівської. – К. : Либідь, 2008. – С. 384–390; *Томазов В. В.* Некрополістика / В. В. Томазов // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – К. : Наукова думка, 2010. – Т. 7. – С. 361–362.
2. *Гуцаленко Т.* Марков Осип Андрійович / Т. Гуцаленко // Українська журналістика в іменах : матеріали до енциклопед. слов. / за ред. М. М. Романюка. – Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 208–212.
3. *Дашкевич Я.* Історія журналістики та завдання пресографії / Ярослав Дашкевич // Українська періодика: історія і сучасність : доп. та повідомл. сьомої Всеукр. наук.-теорет. конф., Львів, 17–18 трав. 2002 р. / за ред. М. М. Романюка. – Львів, 2002. – С. 26.
4. *Дроздовська О.* Луцик Володимир Федорович / О. Дроздовська // Українська журналістика в іменах : матеріали до енциклопед. слов. / за ред. М. М. Романюка. – Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 203–204.
5. *Ісаєвич Я. Д.* Біографічний словник – національний пріоритет / Я. Д. Ісаєвич // Українська біографістика : зб. наук. пр. – К., 1996. – Вип. 1. – С. 8.
6. *Колосовська О.* Пелех Іван Микитович / О. Колосовська // Українська журналістика в іменах : матеріали до енциклопед. слов. / за ред. М. М. Романюка. – Львів, 2005. – Вип. 12. – С. 310–311.
7. *Курилишин К.* Часопис «Галичанин» (Львів, 1893 – 1913 рр.) : матеріали до біобібліографістики / Костянтин Курилишин; НАН України, Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника, Інститут франкознавства Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – Дрогобич : Коло, 2013. – 700 с.
8. *М. М. Изъ Городецкого кладбища / М. М.* // Галичанин. – 1897. – 24 іюля (5 авг.) (ч. 166). – С. 2. – Рубр. : Новинки.
9. *Мельник Н.* Видання з біографічної некрополістики – джерело для написання біографічних статей про діячів історії науки та культури України 90-х років ХХ ст. – початку ХХІ ст. / Надія Мельник // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – К., 2005. – Вип. 14. – С. 779.
10. *Миронець Н.* / Просопографія / Надія Миронець, Інна Старовойтенко // Спеціальні історичні дисципліни : довідник / під ред. І. Н. Войцехівської. – К. : Либідь, 2008. – С. 424–431; *Ляшко С. М.* До питання просопографії / С. М. Ляшко // Бібліотека. Наука. Культура. Інформація : наукові записки НБУВ / редкол. : О. С. Онищенко та ін. – К., 1998. – Вип. 1. – С. 444–447; *Старовойтенко І.* Просопографія: підходи до трактування змісту наукової дисципліни в історіографії [Електронний ресурс] / Інна Старовойтенко. – Режим доступу : histans.com/JournAll/sid/13/1/1.pdf.
11. На прощані! // Галичанин. – 1913. – 14(27) іюля (ч. 142). – С. 1.
12. Ольга Зарицкая // Галичанин. – 1905. – 2(15) фебр. (ч. 26). – С. 4.
13. *Попик В. І.* Проблеми розвитку біографічних досліджень та формування вітчизняних біобібліографічних інформаційних ресурсів / Володимир Іванович Попик // Українська біографістика : зб. наук. пр. – К., 2005. – Вип. 3. – С. 15–27.
14. *Попик В.* Біографістика / Володимир Попик // Спеціальні історичні дисципліни : довідник / під ред. І. Н. Войцехівської. – К. : Либідь, 2008. – С. 99.
15. *Романюк М. М.* Українські часописи Львова 1848–1939 рр. : іст.-бібліогр. дослідж. : у 3 т. / Мирослав Миколайович Романюк, Марія Василівна Галушко. – Львів : Світ, 2001. – Т. 1 : 1848–1900 рр. – С. 567–575.
16. *Сухий О.* Від русофільства до москвофільства (російський чинник у громадській думці та суспільно-політичному житті галицьких українців у ХІХ столітті) / Олексій Сухий. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2003. – С. 10.
17. *Тельвак В.* Образ Михайла Грушевського на сторінках газети «Галичанин» / В. Тельвак, К. Курилишин // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 2012. – Вип. 16. – С. 283–294.
18. *Чишко В. С.* Розвиток біографістики в Україні / Віталій Сергійович Чишко // Бібліотека. Наука. Культура. Інформація : наукові записки НБУВ / редкол.: О. С. Онищенко та ін. – К., 1998. – Вип. 1. – С. 382–387.
19. *Ясь О. В.* Біографістика / О. В. Ясь // Енциклопедія історії України : у 5 т. / редкол. : В. А. Смолій (голова) та ін. – К. : Наукова думка, 2003. – Т. 1. – С. 295.